

OFFENTLIGGJØRING AV FINANSIELL INFORMASJON – PILAR 3

KOMMUNALBANKEN AS

Innhold

1	MINIMUMSKRAV TIL KAPITAL	1
1.1	KAPITAL.....	1
1.1.1	KJERNEKAPITAL.....	1
1.1.2	TILLEGGSKAPITAL	1
1.2	KAPITALDEKNING	2
1.3	UVEKTET KJERNEKAPITDEKNING	2
2	STYRING OG KONTROLL MED RISIKO.....	3
2.1	RISIKOAPPETITT.....	3
2.2	INTERNKONTROLL OG RISIKOSTYRING	3
2.2.1	ORGANISERING	3
2.2.2	INTERNKONTROLLRAMMEVERK	3
2.2.3	RISIKOVURDERING OG KAPITALBEHOV.....	4
2.3	OPPLYSNING OM RISIKOKATEGORIER.....	5
2.3.1	KREDITTRISIKO	5
2.3.2	MARKEDSRISIKO	11
2.3.3	OPERASJONELL RISIKO	12
2.3.4	LIKVIDITETSRISIKO.....	12

TABELLER

Tabell 1 - Kjernekapital.....	1
Tabell 2 - Tilleggs kapital.....	1
Tabell 3 - Beregningsgrunnlag og kapitaldekning	2
Tabell 4 - Kredittrisiko fordelt på engasjementstype.....	2
Tabell 5 - Gjennomsnittlig vektet løpetid for ratingklasser i likviditetsporteføljen	5
Tabell 6 - Rating av engasjement	6
Tabell 7 - Engasjementsbeløp ut i fra ekstern kredittrating	6
Tabell 8 - Kredittrisiko fordelt på geografisk område.....	7
Tabell 9 - Kredittrisiko fordelt på bransje	8
Tabell 10 - Kredittrisiko fordelt på løpetid	8
Tabell 11 - Kredittrisiko for derivater fordelt på geografisk område.....	8
Tabell 12 - Kredittrisiko for derivater fordelt på bransje/ type motpart	8
Tabell 13 - Kredittrisiko for derivater fordelt på løpetid	9
Tabell 14 - Totalt engasjementsbeløp før og etter sikkerheter	9
Tabell 15 Verdi derivater.....	10
Tabell 16 - Risikoklasse og vektning (standardmetoden for langsiktig rating)	11

FIGURER

Figur 1 Internkontrollsystem.....	4
Figur 2 Geografisk fordeling av likviditetsporteføljen	7

1 MINIMUMSKRAV TIL KAPITAL

Pilar 1 omfatter kapitalkrav for følgende typer risiko:

- Kreditrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko

Kommunalbanken (KBN) bruker standardmetode for beregning av kreditrisiko og basismetode for beregning av operasjonell risiko.

1.1 KAPITAL

KBNs samlede ansvarlige kapital etter tillegg, fradrag og begrensninger er på NOK 17 433 mill.

1.1.1 KJERNEKAPITAL

KBNs kjernekapital består av følgende poster (beløp i mill. NOK):

	2018	2017
Ren kjernekapital		
Innbetalt aksjekapital	3 145	3 145
Opptjent egenkapital i form av tidligere års tilbakeholdte resultater	8 591	7 904
Delårsresultat som inngår i kjernekapitalen	1 496	1 429
Andre immaterielle aktiva	(116)	(125)
Foreslått utbytte	(481)	(443)
Justeringer i ren kjernekapital knyttet til regulatoriske filtre	609	525
Sum ren kjernekapital	13 244	12 436
Annen godkjent kjernekapital	2 189	2 189
Sum kjernekapital	15 433	14 625

Tabell 1 - Kjernekapital

KBN har to utestående fondsobligasjoner, pålydende NOK 1 milliard og NOK 1.2 mrd. utstedt hhv. 17.06.2015 og 21.06.2017. Begge er evigvarende med første innløsningsrett etter henholdsvis fem og ti år, og deretter på hver rentedato. Lånene er klassifisert som egenkapital. Første lån har kupong 3m NIBOR + 150 basispunkter. Det andre har fast rente på 3,26 prosent i ti år, og deretter flytende rente på 3m NIBOR + 150 basispunkter og er tatt opp til handel på Oslo børs.

1.1.2 TILLEGGSKAPITAL

KBN har ett utestående ansvarlig lån, utstedt 19. mai 2016, pålydende NOK 2 mrd. og forfall i mai 2033, jf. tabell 2 nedenfor.

Lånet er tatt opp til handel på Oslo Børs, og løper med fast rente på 3,02 prosent pr år. KBN har med 30 dagers varsel og godkjenning fra Finanstilsynet, rett til helt eller delvis å innløse lånet 23/05/2028 og hver etterfølgende rentedato.

(Beløp i mill. NOK)	Hovedstol i valuta	Innløsningsrett	Rente	Hovedstol i NOK
Ordinær ansvarlig lånekapital	NOK 2 000	2028	3.02%	2 000
Annet				
SUM ansvarlig lånekapital				2 000

Tabell 2 - Tilleggskapital

Omtale av bankens kapital gis for øvrig i note 23-24 og 31 i årsrapporten for 2018.

1.2 KAPITALDEKNING

Minstekravet til kapitaldekning er gitt ved:

$$\frac{\text{KJERNEKAPITAL} + \text{TILLEGGSKAPITAL}}{\text{KREDITTRISIKO} + \text{MARKEDSRISIKO} + \text{OPERASJONELL RISIKO}} \geq 8$$

I tillegg er minstekravet til ren kjernekapital 4,5 prosent og minstekrav til kjernekapital 6 prosent.

Tabell 3 viser en sammenligning av beregningsgrunnlaget og kapitaldekningen for 2018 og 2017:

<i>(Beløp i mill. NOK)</i>	2018	2017
Beregningsgrunnlag	75 976	67 547
Ren kjernekapitaldekning	17.43%	18.41%
Kjernekapitaldekning	20.31%	21.65%
Kapitaldekning	22.95%	24.61%

Tabell 3 - Beregningsgrunnlag og kapitaldekning

KBN følger det norske kapitalkravsregelverket og er underlagt krav til ren kjernekapital på 15,4 prosent inklusive buffere. Tilsvarende er krav til kjerne- og total kapital inkludert buffere på henholdsvis 16,9 prosent og 18,9 prosent. Motsyklisk kapitalbuffer øker fra 2 til 2,5 prosent 31.12.2019, da vil KBNs kapitalkrav øke forholdsmessig.

Tabell 4 viser bokført verdi for kredittrisiko fordelt på engasjementstyper¹ for 2017 og 2018.

<i>(Beløp i tusen NOK)</i>	2018	2017
Kredittrisiko (Standardmetoden)	Bokført verdi	Bokført verdi
Stater og sentralbanker	40 934 276	25 180 783
Lokale og regionale myndigheter	328 042 748	335 157 990
Herav norske kommuner	303 537 652	283 357 964
Offentlig eide foretak	10 038 425	8 466 555
Multilaterale utviklingsbanker	10 854 068	11 249 126
Finansinstitusjoner	40 466 648	19 366 076
Herav motpartsrisiko for derivater	14 690 361	8 528 455
Engasjementer med sikkerhet i boligeiendom	32 968	38 078
Obligasjoner med fortrinnsrett	26 967 333	9 920 383
Øvrige engasjementer	10 277	12 094
Verdipapirisering	7 643	9 282
Tilleggskrav for CVA-risiko	180 404	184 173
Sum minimumskrav kredittrisiko	457 534 790	409 584 540

Tabell 4 - Kredittrisiko fordelt på engasjementstype

1.3 UVEKTET KJERNEKAPITALDEKNING

Finansdepartementet fastsatte krav til 3 prosent uvektet kjernekapitaldekning som skal oppfylles fra og med 30. juni 2017. Uvektet kjernekapitaldekning er gitt ved:

$$\frac{\text{KAPITALMÅL}}{\text{EKSPONERINGSMÅL}}$$

Kapitalmålet består av kjernekapital som definert i beregningsforskriften. Beregning av

¹ Forskjell i regnskapsverdier og engasjementsbeløp under standardmetoden har sitt opphav i forskjellige motregningsmetodikk av derivater (jf. note 21 i årsregnskap), beregning av fremtidig potensiell kreditteksponering og tilleggskrav til CVA risiko under kapitaldekningsregelverket, samt at innvilgede men ikke-utbetalte utlån ikke balanseføres.

eksponeringsmålet følger av CRR/CRD IV-forskriften, vedlegg 1 fastsatt 29.juni 2017. KBN har per 31.12.2018 en uvektet kjernekapitaldekning på 3,6 prosent. Se vedlegg for oversikt over elementene som inngår i beregningen.

2 STYRING OG KONTROLL MED RISIKO

2.1 RISIKOAPPETITT

KBN kan ikke ta mer risiko enn det som ligger til grunn for KBNs rolle, mandat, virksomhetsmodell og AAA rating. KBN skal ha svært lav appetitt til å påta seg risiko, med unntak for motpartsrisiko, som aksepteres i nødvendig utstrekning. Det er definert risikoappetitt for alle vesentlige risikoer som er kritiske for bankens virksomhet og eksistens. Bankens vesentligste risikoområder er kredittrisiko, likviditetsrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko, forretningsrisiko og rating.

2.2 INTERNKONTROLL OG RISIKOSTYRING

2.2.1 ORGANISERING

Styrets formål og oppgaver er fastsatt i aksjeloven, finansforetaksloven og selskapets vedtekter. Styret benytter revisjonsutvalget og risikoutvalget som saksforberedende organer i oppfølgingen av risikostyringen og internkontrollen. Styret har det overordnede ansvaret for risikostyringen og fastsetter bankens risikoappetitt i tråd med eierens og myndighetenes krav, og hensyntar bankens risikokapasitet og toleranse for svingninger i resultat og kapital. Risikoappetitten operasjonaliseres gjennom fastsettelse av rammer for typer og omfang risiko banken kan eksponeres for.

Styret underrettes jevnlig om foretakets virksomhet, stilling og resultatutvikling. Styret behandler administrasjonens vurdering av risiko og hendelser som en integrert del av den løpende virksomhetsrapporteringen.

Administrerende direktørs ansvar er fastsatt i gjeldende lover, herunder aksjeloven og finansforetaksloven, selskapets vedtekter og instruks og pålegg fra styret. Administrerende direktør har ansvaret for gjennomføring av risikostyringen og internkontrollen, og følger opp og vurderer løpende endringer i bankens risikoeksponering.

I KBNs første forsvarslinje for risiko- og etterlevelseskontroll inngår utlånsavdelingen, finansmarkedsavdelingen med innlån og likviditetsstyring, samt post trade operations.

Andrelinjeforsvaret består av finansiell kontroll, risikostyringsfunksjonen og compliancefunksjonen. Avdeling for risikostyring har det overordnede ansvaret for KBNs risikostyring, mens compliancefunksjonen har ansvaret for etterlevelse. Både risikostyringsfunksjonen og compliancefunksjonen rapporterer direkte til administrerende direktør og til styret. Compliancerisiko er også en operasjonell risiko og det er etablert et samarbeid med risikostyringsfunksjonen for å sikre tilstrekkelig faglig forankring. Tredje forsvarslinje utøves av internrevisor Deloitte som rapporterer direkte til styret.

2.2.2 INTERNKONTROLLRAMMEVERK

KBNs retningslinjer for internkontroll har som formål er å etablere overordnede prinsipper for arbeidet med å gjennomføre og følge opp internkontrollen, samt tydeliggjøre roller og ansvar. KBNs internkontroll skal sikre:

- Målrettet og effektiv drift
- Pålitelig rapportering
- Etterlevelse av eksternt og internt regelverk
- Overvåking og oppfølging av styrefastsatt risikoappetitt

KBNs internkontrollsystem består av mål og strategi, styrende organer, prosessrammeverk, risikostyring, kontroller, etterlevelse og rapportering. Samlet skal disse elementene sikre at KBN har en effektiv internkontroll. Elementene som utgjør KBNs internkontrollsystem er illustrert i Figur 1.

Figur 1 Internkontrollsystem

2.2.3 RISIKOVURDERING OG KAPITALBEHOV

Det foretas en risikovurdering av vesentlige risikoer for alle bankens virksomhetsområder minst årlig. For alle virksomhetsområdene foretas en systematisk vurdering av om foretakets risikostyring er tilstrekkelig for å håndtere identifiserte risikoer på en forsvarlig måte. Risikovurderingene forelegges styret. KBN har i tillegg en prosess for vurdering av kapital- og likviditetsbehov ift. institusjonens risikoprofil (ICAAP). I prosessen evalueres også risikokategorier som ikke inngår i Pilar 1. Institusjonen skal løpende vurdere om kapitalbehovet er tilstrekkelig ut fra faktisk og fremtidig risikoeksponering. ICAAP er en integrert del av vurderings- og beslutningsgrunnlaget for institusjonens kapitalbehov, hensyntatt strategi, budsjett, internkontroll, rammer og evt. nye produkter/forretningsområder. Styret og ledelsen vurderer løpende og dokumenterer minst årlig det overordnede risikobildet.

Beregning av kapitalbehovet gjennomføres ved å estimere hvor mye kapital institusjonen bør ha for å sikre seg mot den totale risikoeksponeringen. Dette gjøres ved å estimere kapitalbehovet per risikoområde. I KBNs ICAAP dokument er følgende risikokategorier gjenstand for særskilt oppfølging og styring: kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko, operasjonell og annen ikke-finansiell risiko.

Institusjonen har utarbeidet stresstester for styring og overvåking² av bl.a. kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko. Resultat fra slike stresstester benyttes minst årlig i oppdatering av strategi, kapitalvurderingsprosesser, gjenopprettingsplan³ samt for å fastsette rammer og retningslinjer ved rammebrudd.

Operasjonell risiko for kritiske funksjoner og prosesser i KBN vurderes årlig, eller når forholdene tilsier det. Operasjonell risiko vurderes langs forhåndsdefinerte tapshendelseskategorier i tråd med myndighetsanbefalinger. Formålet er å sikre at det er etablert tilstrekkelige risikoreducerende tiltak for å unngå tap. Hendelser rapporteres og registreres i KBN og inngår i vurderingen av den operasjonelle risikoen.

² Institusjonen benytter finanssystemet Murex, en egenutviklet applikasjon KBLoan for utlånsvirksomheten samt regnskapssystemet Global fra Visma i sin styring og overvåking av markeds-, likviditets- og kredittrisiko.

³ KBN har etablert planer og mulige tiltak for å gjenopprette bankens finansielle stilling etter en alvorlig svekkelse. Gjenopprettingsplanen oppdateres minst årlig.

2.3 OPPLYSNING OM RISIKOKATEGORIER

Opplysningene i avsnitt 2.3 relaterer seg til kapitalkravsforskriften §46.

2.3.1 KREDITTRISIKO

Kredittrisiko defineres som risiko for tap som følge av at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til inngåtte avtaler.

KBN har kreditteksponering ifm. utlån, likviditetsforvaltning og sikringshandler (derivattransaksjoner).

- KBN gir lån til kommuner, fylkeskommuner, interkommunale/kommunale/ fylkeskommunale selskaper samt andre selskaper/organisasjoner som utfører kommunale oppgaver mot kommunal, fylkeskommunal eller statlig garanti. Kredittrisiko for utlån skal være svært lav og begrenser seg til betalingsutsettelse da betalingsforpliktelsen ikke kan falle bort. Det er fastlagt i kommunelovens § 55 at kommuner og fylkeskommuner ikke kan slås konkurs. I kommuneloven er det også gitt bestemmelser om de prosedyrer som skal følges dersom betalingsutsettelse må iverksettes. Etter disse bestemmelsene overtar staten ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet styringen av en kommune dersom kommunen ikke kan oppfylle betalingsforpliktelsene. Dette vil i praksis sikre långiver mot tap av akkumulert gjeld og påløpte renter.
- Det inngås sikringsforretninger for å avdekke rente- og valutarisiko. Ved inngåelse av disse tar KBN på seg kredittrisiko på motparten. KBN aksepterer kun lav kredittrisiko på disse motpartene. Motparter er finansinstitusjoner og clearinghus. KBN benytter sikringsderivater for å sikre markedsrisiko på innlån, for å bytte finansiering i annen valuta til norske kroner, for å sikre markedsrisiko på utlån og likviditetsportefølje og for kort likviditetsstyring. KBN har aktive derivatavtaler med 37 forskjellige motparter.
- Kredittrisiko i likviditetsporteføljen skal være lav. Forvaltningen er underlagt blant annet likviditetskrav, ratingkrav, diversifiseringskrav, samt krav til motpart- og instrumenttyper. Gjennomsnittlig vektet rating på porteføljen var AA+ (lavest av S&P og Moody's) og omtrent 70 prosent av likviditetsporteføljen var plassert i papirer som har risikovekt 0 prosent.
- Gjennomsnittlig løpetid i likviditetsporteføljen var 1.30 år ved årsskiftet. Motparter er stater og sentralbanker, lokale og regionale myndigheter, finansinstitusjoner, obligasjoner med fortrinnsrett, offentlig eide foretak og multilaterale utviklingsbanker innen OECD. Den lave løpetiden begrenser prisrisikoen i likviditetsporteføljen og banken har egne prisrisikorammer på alle motparter.

Tabellen under viser gjennomsnittlig vektet løpetid per ratingklasse i likviditetsporteføljen per 31.12.2018:

(Beløp i tusen NOK)

Ratingklasse	Hovedstol	Gj.snitt vektet løpetid
AAA	50 851 093	1.39
AA+	30 320 371	2.41
AA	13 339 297	0.45
AA-	10 982 945	0.64
A+	7 726 984	0.11
A	4 848 929	0.01
A-	-	-
NR	4 030 763	0.28
Sum	122 100 382	1.30

Tabell 5 - Gjennomsnittlig vektet løpetid for ratingklasser i likviditetsporteføljen

For alle motparter reguleres den eksterne kredittrammen av forskrift om store engasjementer. I tillegg har institusjonen et internt rammeverk for fastsettelse av kredittrammer. KBN har valgt å benytte standardmetoden for rapportering av kapitaldekning for kredittrisiko.

KBN benytter den skalaen som angis av de internasjonale ratingbyråene Moody's og Standard & Poor's for rating av engasjementer i likviditetsporteføljen. KBN benytter den laveste ratingen av de to. Ratingendringer følges opp kontinuerlig. Alle låntakere vurderes med intern kredittanalyse.

Engasjementskategori	Rating- eller eksportkreditbyrå
Stater og sentralbanker	Moody's og S&P
Lokale og regionale myndigheter	Moody's og S&P (aktuelle stat)
Offentlig eid foretak	Moody's og S&P
Multilaterale utviklingsbanker	Moody's og S&P
Internasjonale organisasjoner	Moody's og S&P
Institusjoner	Moody's og S&P
Foretak	Moody's og S&P
Massemarkedsengasjementer	Ikke aktuelt
Pantesikkerhet i boligeiendom	Ikke ratet
Pantesikkerhet i næringseiendom	Ikke aktuelt
Forfalte engasjementer	Ikke aktuelt
Høyrisiko engasjementer	Ikke aktuelt
Obligasjoner med fortrinnsrett	Moody's og S&P
Andeler i verdipapirfond	Ikke aktuelt
Øvrige engasjementer	Ikke aktuelt
Verdipapirisering	Moody's og S&P

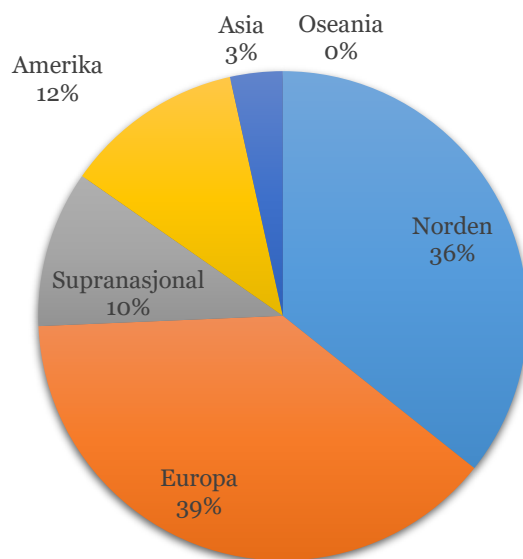
Tabell 6 - Rating av engasjement

Tabell 7 viser engasjementsbeløp hvor bruk av ratingbyråer har dannet grunnlaget for vektingen per 31.12.2018. Beløpene er uten tillegg av garantier og sikkerheter (beløp i tusen NOK).

Engasjements- kategori	Rating- eller eksportkreditbyrå	Markeds- verdi	Andel av totalt beløp
Stater og sentralbanker	Moody's og S&P	31 947 349	26%
Lokale og regionale myndigheter	Moody's og S&P (aktuelle stat)	17 881 352	14%
Offentlig eid foretak	Moody's og S&P	10 038 425	8%
Multilaterale utviklingsbanker	Moody's og S&P	10 854 068	9%
Institusjoner	Moody's og S&P	19 846 741	16%
Foretak	Moody's og S&P	6 039 398	5%
Obligasjoner med fortrinnsrett	Moody's og S&P	26 967 333	22%
Verdipapirisering	Moody's og S&P	7 643	0%
Totalt		123 582 309	100%

Tabell 7 - Engasjementsbeløp ut i fra ekstern kredittrating

Figur 2 Geografisk fordeling av likviditetsporteføljen
Figur 2 viser markedsverdien av likviditetsporteføljen fordelt på geografiske områder per 31.12.2018.

Figur 2 Geografisk fordeling av likviditetsporteføljen

Note 27 i årsrapporten for 2018 gir oversikt over kredittrisiko for hele balansen per 31.12.2018 for både ratede og ikke ratede engasjementer fordelt på ulike risikoklasser og fordelt på land.

Ansvar for oppfølging av restanser er tillagt kunde- og markedsansvarlige og det er fastsatt rutiner for oppfølging, rapportering og eskalering.

Beskrivelse av metodikk for forventet kredittap iht. IFRS 9 fremgår av avsnittet «Regnskapsprinsipper» i årsregnskapet. KBN har ikke hatt faktiske tap og har ingen misligholdte engasjementer per utgangen av 2018.

Tabellene under viser samlet engasjementsbeløp for kredittrisiko oppdelt i engasjementstyper per 31.12.2018 (beløp i tusen NOK).

Fordelt på signifikante geografiske områder	Bokført verdi
Norden	355 590 071
Europa	45 662 568
Supranasjonal	10 854 068
Amerika	17 697 321
Asia	4 428 543
Oseania	0 034
Beregningsgrunnlag for derivater	14 690 361
Øvrige anleggsmidler	10 277
Postet collateral	15 224 807
Tilleggskrav for CVA-risiko	180 404
SUM	464 338 454

Tabell 8 - Kredittrisiko fordelt på geografisk område

<i>Fordelt på bransje</i>	<i>Bokført verdi</i>
Norges bank	0
Forretningsbanker	0
Sparebanker	0
Kredittforetak	15 273 779
Kommuner og fylkeskommuner	252 856 689
Interkommunale selskaper	13 623 776
AS og stiftelser med kom. Garanti	37 333 200
Lån til Ansatte	32 968
Livsforsikringsselskaper	0
Utenlandske finansinstitusjoner, multilaterale utviklingsbanker og statsgaranterte banker	40 739 234
Statsforvaltning i utlandet	47 142 488
Utenlandske, ikke finansielle foretak	20 426 808
Beregningsgrunnlag for derivater	14 690 361
Øvrige anleggsmidler	10 277
Postet collateral	15 224 807
Tilleggskrav for CVA-risiko	180 404
Uavregnede lån	6 803 664
SUM	464 338 454

Tabell 9 - Kredittrisiko fordelt på bransje

<i>Fordelt på løpetid</i>	<i>Bokført verdi</i>
Gjenværende løpetid < 1 år	84 018 130
Gjenværende løpetid > 1 < 5 år	44 607 873
Gjenværende løpetid > 5 år	298 802 939
Beregningsgrunnlag for derivater	14 690 361
Øvrige anleggsmidler	10 277
Postet collateral	15 224 807
Tilleggskrav for CVA-risiko	180 404
Uavregnede lån	6 803 664
SUM	464 338 454

Tabell 10 - Kredittrisiko fordelt på løpetid

Engasjementer med derivater som inngår i bankporteføljen per 31.12.2018 er som følger (*i tusen NOK*):

<i>Fordelt på signifikante geografiske områder</i>	<i>Bokført verdi</i>
Amerika	3 934 712
Asia	485 662
Europa	1 132 882
Norden	8 610 713
Oseania	333 391
SUM	14 497 360

Tabell 11 - Kredittrisiko for derivater fordelt på geografisk område

<i>Fordelt på bransjer eller type motpart</i>	<i>Bokført verdi</i>
Forretningsbanker	158 027
Utenlandske banker	14 339 333
SUM	14 497 360

Tabell 12 - Kredittrisiko for derivater fordelt på bransje/ type motpart

<i>Fordelt på løpetid</i>	<i>Bokført verdi</i>
Gjenværende løpetid < 1 år	7 489 907
Gjenværende løpetid > 1 < 5 år	3 066 271
Gjenværende løpetid > 5 år	3 941 183
SUM	14 497 360

Tabell 13 - Kreditrisiko for derivater fordelt på løpetid

KBN tar hensyn til sikkerheter ved fastsettelse av kapitalkrav for kredittrisiko. KBNs faktiske derivateiendeler iht. rammeavtalen for motregning utgjorde NOK 9,2 mrd. mens KBN hadde mottatt NOK 12 mrd. kroner i kontanter som sikkerhet for denne eksponeringen per 31.12.2018 i henhold til rammeavtale for sikkerhetsstillelse. KBN inngår ikke kredittderivater el. derivater som kan gi «wrong way» eksponering. Dersom KBN hadde blitt nedgradert fra AAA til A ville banken måtte postere ekstra sikkerhet til noen motparter. Dette ville utgjort NOK 490 mill.

Utlån: Samlet engasjementsbeløp for selskapslån er sikret i sin helhet med garanti fra kommune eller fylkeskommune og utgjør NOK 36,2 mrd. per 31.12.2018.

Likviditet: Verdipapirer med garantier utgjør 15 prosent av institusjonens likviditetsportefølje ved årsskiftet. Hovedkategorier av garantister er regionale myndigheter og utenlandske stater. Samlet engasjementsbeløp som er sikret med garantier i institusjonens likviditetsportefølje tilsvarer NOK 18 mrd. per 31.12.2018.

Tabell 14 viser totalt engasjementsbeløp (i tusen NOK) før og etter sikkerheter per 31.12.2018 fordelt på engasjementstype for engasjementer som omfattes av sikkerheter.

<i>Engasjementstype</i>	<i>Engasjementsbeløp før sikkerhetsstillelse</i>	<i>Engasjementsbeløp etter sikkerhetsstillelse</i>	<i>Differanse</i>
Lokale og regionale myndigheter	290 684 670	334 846 413	44 161 743
Stater og sentralbanker	31 947 349	40 934 276	8 986 927
Institusjoner	35 347 560	25 776 288	-9 571 273
Foretak	43 577 396	-	-43 577 396
SUM	401 556 976	401 556 977	-

Tabell 14 - Totalt engasjementsbeløp før og etter sikkerheter

2.3.1.1 KREDITTRISIKO FOR FINANSIELLE MOTPARTER

Det eksisterer en risiko for at en motpart i en sikringsforretning (derivat) ikke klarer å møte sine forpliktelser.

KBN har lav risikoappetitt for kredittrisiko på finansielle motparter. KBN har fastsatt grenser for maksimal eksponering for hver motpart. Disse motpartene er norske eller internasjonale finansinstitusjoner med krav om at disse er under tilsyn og har rating⁴ A-/A3 eller høyere.

KBN krever at det inngås en rammeavtale ved opprettelse av alle nye motpartsforhold som forutsetter bruk av derivater og gjenkjøpsavtaler. For derivater innebærer dette ISDA-avtale og CSA-anneks, som innebærer utveksling av sikkerheter mellom KBN og motparten med sikte på å eliminere kredittrisikoen. Sikkerheten stilles i form av kontanter. Motpartseksponeringen måles og overvåkes løpende. Avtalene inneholder bestemmelser om ekstra sikkerhetsstillelse til fordel for KBN dersom motpartens rating svekkes til gitte nivåer, samt opsjon for avvikling av derivatkontraktene også på forhåndsavtalte ratingnivåer. KBN har daglig verdivurdering av motpartseksponering og sikkerheter og benytter avansert metode for sikkerhetsstillelse i kapitalkravsregelverket. KBN bruker ikke kredittderivater.

For derivatavtaler som er underlagt clearingplikt er KBNs eksponering mot en «sentral motpart» (LCH.Clearnet Ltd.).

Tabellen under viser brutto virkelig verdi (balanseført verdi) i mill. NOK for derivater før det er tatt hensyn til motregning og sikkerheter. Netto virkelig verdi viser verdi før sikkerheter per 31.12.2018.

Derivattype	Netto virkelig verdi	Brutto virkelig verdi
Renteswapper	-3 100	1 180
Herav clearet	-1 106	587
Valutaswapper mv.	-6 454	13 316
Varerelaterte derivater	-	-
Sum derivater	-9 554	14 497

Tabell 15 Verdi derivater

Finansielle derivater er beskrevet i note 21 i årsrapporten 2018. Effekten av netting og kontantsikkerhetsstillelse er beskrevet i note 22 i årsrapporten 2018.

KBN benytter motregning av derivater ved rapportering av kapitaldekning. Ved konvertering av rente- og valutaderivater til kredittrisiko kan bilaterale motregningsavtaler godkjennes som risikoreduserende. Motregningsavtaler konverteres til kredittrisiko ved å benytte netto reinvesteringskostnad. Effekten av motregning kommer til fradrag, og reduserer dermed beregningsgrunnlaget for kapitaldekning.

KBNs krav til motregning av derivater fremgår av kapitalkravsforskriften:

- Institusjonen må ha inngått en bilateral motregningsavtale som gir rett til motregning av alle forpliktelsene som omfattes av avtalen ved mislighold.
- Motregningsavtalen skal være gyldig etablert.
- Institusjonen skal ta hensyn til motregning ved måling og styring av motpartsrisiko for hver motpart ved fastsettelse av risikorammer.

⁴ Definert hhv. iht. Standard & Poors og Moody's ratingskala.

Effekten av motregning består av to deler:

- Nettoeffekt av motregningsavtaler, differansen mellom brutto reinvesteringskostnad og de tilsvarende nettobeløp som fremkommer etter at motregningsavtaler er hensyntatt.
- Potensiell fremtidig kreditteksponering, definert som⁵

$$PFE = (0.4 \times PFE_{BTO}) + (0.6 \times NBF \times PFE_{BTO})$$

2.3.1.2 KREDITTRISIKO VED VERDIPAPIRISERING

KBN har to posisjoner tilknyttet verdipapirisering som inngår i likviditetsporteføljen og utestående volum per 31.12.2018 utgjør 0,002 prosent av forvaltningskapital.

Posisjonene har følgende risikovekt der KBN bruker den laveste av S&P og Moodys:

Risikoklasse	Risikovekt	S&P	Moody's
1	20 %	AAA til AA-	Aaa til Aa3

Tabell 16 - Risikoklasse og vektning (standardmetoden for langsiktig rating)

For risikostyring overvåker KBN offisiell kreditt-rating og foretar intern analyse av fundamentale forhold i markedene der posisjonene er plassert.

Posisjonene er denominert i Euro og USD, er av aktivaklasse "prime RMBS", og utgjør NOK 8 mill. Underliggende risiko for posisjonen er boligmarkedene i Spania og Australia.

Verdipapirene ble anskaffet med intensjon om å holde til forfall, og er klassifisert regnskapsmessig som amortisert kost under IFRS 9. Posisjonene blir vurdert for nedskrivning ved objektive bevis for verdifall. Per 31.12.2018 er det ikke foretatt nedskrivninger i denne porteføljen.

2.3.2 MARKEDSRISIKO

Markedsrisiko består av rente- og valutarisiko og påvirkes av spesifikke markedsbevegelser.

2.3.2.1 RENTERISIKO

Renterisiko oppstår i forbindelse med bankens utlans- og innlånsvirksomhet. Renterisikoen er et resultat av at rentebindingstiden for bankens eiendeler og gjeld ikke er sammenfallende, samt at inn- og utbetalinger faller på forskjellige tidspunkt. Som et ledd i bankens styring av renterisiko på eiendeler og gjeld benyttes finansielle instrumenter for å minimere renterisiko.

Banken har innlån og likviditetsplasseringer i ulike valutaer. Rente- og valutarisiko sikres per transaksjon for alle valutaer unntatt NOK, USD og EUR. Renterisikoen i disse valutaene sikres med renteswapper, slik at banken kun har eksponering mot endringer i tre måneders pengemarkedsrenter.

Renterisikoen med rammer fremgår i note 28 i årsrapporten og er summen av renterisiko i anleggs-, sikringsbokførings og «hold-til-forfall porteføljen». KBN har ingen handelsportefølje.

2.3.2.2 VALUTARISIKO

Valutarisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier som følge av svingninger i valutakurser. Valutarisikoen oppstår som følge av at bankens innlån hovedsakelig er i utenlandsk valuta, mens utlån er i norske kroner. Bankens finansielle retningslinjer krever sikring av all valutarisiko knyttet til balanseposter. Det kan imidlertid oppstå kortsiktige nettoposisjoner knyttet til resultatposter i USD og EUR. Valutarisiko sikres både på transaksjonsnivå og porteføljenivå. Rammen for valutarisiko er NOK 12,0 mill. for en absolutt kursendring i alle valutaer.

Valutarisiko fremgår fra note 29 i årsrapporten.

⁵ PFE = potensiell fremtidig kreditteksponering for alle kontrakter som omfattes av motregningsavtalen
PFE_{BTO} = potensiell fremtidig kreditteksponering for alle kontrakter som omfattes av motregningsavtalen (hovedstol × multiplikator)
NBF = «netto-brutto forholdet» - netto reinvesteringskostnad delt på brutto reinvesteringskostnad, delt på brutto reinvesteringskostnad for tilsvarende kontrakter.

2.3.3 OPERASJONELL RISIKO

KBN har valgt basismetoden for å beregne kapitalkravet for operasjonell risiko. Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 prosent av gjennomsnittlig inntekt⁶ de tre siste år multiplisert med 12,5, beregnet ved regnskapsårets slutt.

KBN anvender en intern metode i vurdering av operasjonell risiko. Data fra overvåking av den operasjonelle risikoen inngår i institusjonens internkontroll og bidrar til bedret styring av risikoutsatte prosesser i institusjonen. Dette gjør det mulig å sette inn tiltak tidlig i prosessen.

2.3.4 LIKVIDITETSRISIKO

2.3.4.1 *Strategi og styring*

Likviditet og finansiering har som overordnet mål å understøtte bankens utlånsvirksomhet.

Banken skal sikre finansieringen gjennom å spre innlån over de viktigste valutaene, over forskjellige investorgrupper og søke en jevn forfallsprofil tilpasset utlånenes løpetid. For å kunne møte en krise i finansmarkedet og uforutsette utbetalinger skal banken ha tilstrekkelig likviditetsreserve. Reserven skal investeres i likvide verdipapirer med høy kredittvurdering. Den forretningsmessige drift av likviditetsforvaltning og bankens finansiering skal gjennomføres mest mulig kostnadseffektivt gitt bankens rammer og retningslinjer.

Likviditets og finanseringsrisiko i banken er underlagt og utgår fra styrets risikoappetitt. Styret har for 2018 fastsatt denne til «svært lavt». Overordnet risikoappetitt er operasjonalisert i form av risikorammer som er utarbeidet spesifikt for bankens likviditetsrisiko og balanse. I tillegg skal likviditetsbeholdningen sikre at KBN innfrir regulatoriske krav til enhver tid og det er lagt til grunn at styrets krav til LCR skal være er minst 150 prosent (signifikante valuta er fastsatt å være minimum 110 prosent med unntak for norske kroner der kravet er satt til å være minimum 60 prosent), og NSFR minst 110 prosent, mot det myndighetsfastsatte minstekravet på 100 prosent.

2.3.4.2 *Risikomål og rammer for likviditetsrisiko*

Bankens likviditetsbehov er summen av fremtidige forventede og uventede inn- og utbetalinger. Likviditetsstyringen tar utgangspunkt i forventede inn- og utbetalinger som er kontraktuelt fastsatt. Disse består av avdrag og rentebetaling på utlån, kontantstrøm på derivatkontrakter, avdrag på innlån og innbetalinger på innlån som er kontraktuelt inngått. Likviditetsforvaltning i banken omfatter styring av inn- og utbetalinger på inntil 1 år. Kommunalbanken holder en likviditetsportefølje med formål å kunne møte sine forpliktelser i 12 måneder uten tilgang på ny innlåning. Rammer og styring legger til grunn at banken alltid skal ha tilstrekkelig likviditet til å operere minimum 10 måneder uten ytterligere finansiering. Utvikling i tilgjengelig likviditet målt mot rammen følges opp på daglig basis.

I tillegg til kontraktuelle likviditetsstrømmer er styring og rammer for likviditetsrisiko basert på potensialet for uforutsette likviditetsbehov. Bankens uforutsette likviditetsbehov er en funksjon av variasjon i sikkerhetstillegg til derivatmotparter som følge av markedsrisiko, økt sikkerhetstillegg som følge av en nedgradering av bankens rating, trekning på kommitterte ikke-utbetalte lån, utlånsvekst, manglende oppgjør og/eller innbetaling fra motparter og markedsforventning om tilbakekjøp av egen gjeld.

For å ivareta risikoen som overnevnte effekter representerer har banken utarbeidet et eget likviditetsrisikorammeverk med tilhørende rammer som stiller krav til tilgjengelig likviditet for risikohorisontene 3, 30 og 90 dager. Risikomålet er basert på en stresstest som tar utgangspunkt i den mest vesentlige risikoen som er variasjon i sikkerhetstillegg til derivatmotparter. Likviditetsbehovet som potensielt kan oppstå under markedsscenariotet for de ulike risikohorisontene utgjør grunnlaget for likviditetsrammer med tilhørende krav til likviditet i rammeverket.

KBNs styre og ledelse vurderer bankens rammeverk for likviditetsstyring til å være godt tilpasset bankens forretningsmodell og balanse. Nivået på tilgjengelig likviditet og likviditetsrammer er tilstrekkelig for å understøtte bankens likviditetsseksponering.

⁶ Iht. kapitalkravsforskriftens definisjon

Utfyllende informasjon om likviditetsrisiko fremgår i note 30 i årsrapporten for 2018.